

۱۳-۲. شرح مخزن الاسرار نظامی گنجوی، به اهتمام مهدی ماحوزی، چاپ اول، تهران ۱۳۷۴، ۳۵۸ صفحه.

مخزن الاسرار به دلیل احاطه وسیع نظامی به علوم و معارف اسلامی، اصطلاحات نجوم، طب، باورهای عامیانه و مباحث کلامی و فلسفی و نیز کاربرد وسیع این معلومات در شعر، آن هم به ایجاز، دارای پیچیدگی‌های فراوان است و شایسته است که در برنامه ریزی دانشگاه‌ها در ترم‌های تحصیلی آخر (هفتم و هشتم) قرار گیرد.

متن حاضر از نظر رعایت قواعد زبان در حد مطلوبی است و اغلب غلط‌های رایج مرسوم در متون معاصر را ندارد. همچنین نشانه گذاری‌ها و علائم سجاوندی رعایت شده و موارد خلاف قاعده زبان فارسی در آن نادر است.

سرفصل درسی که این متن در آن تدریس می‌شود، آشنایی با آثار منظوم نظامی است، اما در اغلب دانشگاه‌های کشور مخزن الاسرار نظامی تدریس می‌شود.

در حد ۲ واحد درسی متن حاضر کافی و وافی به مقصود است. محتویات متن با فهرست آن مطابقت دارد و مطالب هر یک از فصول و عناوین متن جامعیت دارد. ترتیب انسجام و تسلسل مطالب نیز در هر فصل مناسب است.

در متن منابعی که عیناً بدون ذکر ماخذ استفاده شده باشد بسیار دیده می شود. برای مثال در صفحه ۶۳ مأخذ حدیث «کان الله ولم یکن معه شی» ذکر نشده، همچنین در صفحه ۷۰ مأخذ حدیث نیامده، یا در صفحه ۱۲۹ مأخذ حادثه جنگ احد مربوط به بیت ۲۲۶ باروایت های دیگر تفاوت می کند.

در شرح و تفسیر و تحلیل اشعار شاعران معمولاً به نکات دستوری، بدیعی و بلاغی نیز اشاره می شود، اما این کتاب از این نظر ضعیف است.

در کل به نظر می رسد از نظر متن درسی، گزیده حاضر از بسیاری جهات از دیگر گزیده های موجود و شرح هایی که تاکنون از مخزن الاسرار به عمل آمده بهتر است. زیرا از جهتی در تعداد ابیات مثنوی ها دخل و تصرفی نشده و هر مثنوی به تمامی ذکر شده است و از جهت دیگر شارح در نوشتن تعلیقات شرح های قبلی را پیش روی داشته است. با همه این احوال به دلیل وجود ترکیبات جدید در شعر نظامی و احاطه شاعر بر جمیع معارف و علوم عصر خود و به کارگیری آنها در مطاوی کلام و اختلاف نسخه های فراوان در یک بیت یا مثنوی، کار تحقیق و تفحص درباره نظامی به اتمام نرسیده است و متأسفانه کتاب حاضر نیز در معنی ابیات دچار لغزش های فراوانی شده است و گاه توضیحات و تعلیقات شارح این متن با عباراتی گاه پیچیده تر از خود شعر، مشکل را دوچندان نموده است. به نظر می رسد باید یک بار دیگر کاری همانند کاری که وحید دستگردی در تصحیح و مقابله و شرح دشواری های خمسه نظامی، با همکاری جمعی از ادبا کرده تکرار شود و جمعی از نخبگان ادبی کشور در خصوص اشعار نظامی به ویژه مخزن الاسرار هم در صحت و سقم ابیات و مقابله نسخه بدل ها و هم در معنی و مفهوم اشعار همت خود را به کار بندند و نسخه ای صحیح از نظر ابیات و مقبول از نظر معنی و مفهوم به جامعه ادبی کشور ارائه دهند.

در این باره می‌توان یکی از نشریات کشور را به جمع آوری و بررسی و اظهار نظر های مختلف درخصوص بعضی مثنوی های نظامی تشویق کرد و یا به صورت فراخوان مقاله، اظهار نظر استادان این درس را جویا شد .

